

Голас Радзімы

15 сакавіка 1979 г.
№ 11 (1581)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

ЯК ВЫКОНВАЕЦЦА ДЗЕСЯТАЯ ПЯЦІГОДКА

[«Рост ва ўсіх галінах»]
стар. 2—3

БЛАГАСЛАВЕННЕ АГРЭСІІ

[«Новая война в Юго-Восточной
Азии: Западу есть над чем
подумать»]
стар. 5

СЫН ЯКУБА КОЛАСА У 1941 ГОДЗЕ БЫЎ РАДАВЫМ ЧЫРВОНОЙ АРМІІ...

[«На світанку»]
стар. 6

Ці цяжка стаць вынаходнікам у СССР! Можна было б прывесці нямала доказаў таго, што навукова-тэхнічная творчасць працоўных набыла ў нашай краіне шырокі размах. Спрыяе гэтаму Усесаюзнае таварыства вынаходнікаў і рацыяналізатараў, пярвічныя арганізацыі якога ёсць практычна ў кожным вытворчым калектыве. Безумоўна, каб стаць вынаходнікам, трэба перш за ўсё мець здольнасці. А калі ёсць здольнасці і практычна ёсць вынаходства або хоць бы ідэя яго — што тады! Відаць, патрэбны ўмовы, каб вынаходства прызналі незалежна ні ад якіх абставін. Так і здарылася з Віталем ПЯТРОУСКІМ з горада Баранавічы, якога сярод сяброў вы бачыце на гэтым здымку, а гутарку з ім прачытаеце на 4-й старонцы «Голасу Радзімы».

Фота Э. КАБЯКА.

ГАЛАСАВАЛА ЎСЯ КРАІНА

Цэнтральная выбарчая камісія паведаміла аб выніках выбараў у Вярхоўны Савет СССР дзесятага склікання, якія адбыліся 4 сакавіка 1979 года.

Выбары на ўсіх 1 500 выбарчых акругах праведзены ў поўнай адпаведнасці з патрабаваннямі Канстытуцыі СССР і Закона аб выбарах у Вярхоўны Савет СССР.

У спісы выбаршчыкаў было ўключана 174 944 173 чалавекі. У галасаванні прынялі ўдзел 174 920 221 выбаршчык, або 99,99 працэнта. У Беларускай ССР з 6 634 114 выбаршчыкаў прынялі ўдзел у галасаванні 6 633 805, што складае 99,99 працэнта. Ва ўсіх акругах кандыдаты, якія балаціраваліся, атрымалі абсалютную большасць галасоў і выбраны дэпутатамі.

За кандыдатаў у дэпутаты Савета Саюза галасавалі 174 734 459 выбаршчыкаў, што складае 99,89 працэнта. Супраць кандыдатаў галасавалі 185 422 выбаршчыкі. Прызнаны несапраўднымі 32 выбарчы бюлетэні. У Беларускай ССР за кандыдатаў у дэпутаты Савета Саюза пададзена 6 631 321 голас, або 99,96 працэнта ўсіх выбаршчыкаў, супраць — 2 484 галасы.

За кандыдатаў у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей ад саюзных рэспублік галасавала 99,91 працэнта выбаршчыкаў, ад аўтаномных рэспублік — 99,83 працэнта, ад аўтаномных абласцей — 99,89 працэнта, ад аўтаномных акруг — 99,87 працэнта. Прызнаны несапраўднымі 42 выбарчы бюлетэні. У Беларускай ССР за кандыдатаў у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей пададзена 6 630 514 галасоў, або 99,95 працэнта выбаршчыкаў, супраць — 3 282 галасы.

У саставе дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР 522 рабочыя, або 34,8 працэнта, 244 калгаснікі, або 16,3 працэнта, а ўсяго рабочых і калгаснікаў 766, або 51,1 працэнта. Сярод дэпутатаў членаў і кандыдатаў у члены КПСС 1 075, або 71,7 працэнта, беспартыйных 425, або 28,3 працэнта, жанчын 487, або 32,5 працэнта. Дэпутатаў ва ўзросце да 30 гадоў 317, або 21,1 працэнта, членаў ВЛКСМ — 207, або 13,8 працэнта.

Вынікі выбараў у Вярхоўны Савет СССР, аднадушнае выбранне ў вышэйшы орган дзяржаўнай улады краіны кандыдатаў непарушнага блоку камуністаў і беспартыйных — новае яркае сведчанне маналітнага адзінства партыі і народа, поўнай падтрымкі працоўнымі ўнутранай і знешняй палітыкі КПСС і Савецкай дзяржавы.

СВЯТА ЖАНЧЫН

Сімвалічна, што разам з вясною, сонцам і цяплом прыходзіць да нас гэтае свята — Міжнародны жаночы дзень 8 Сакавіка. У нашай краіне яно — адно з самых светлых і радасных, бо заўсёды сагрэта пачуццямі любові, удзячнасці і павагі да жанчынаў, жанчынаў-працаўніцаў, жанчынаў-патрыёткі. У гэты дзень савецкія людзі адрасуюць верным дочкам Айчыны шчырыя словы віншавання, з гонарам адзначаюць, што ўсе гістарычныя звабывы нашай краіны здзейснены пры іх самым актыўным удзеле.

Напярэдадні Міжнароднага жаночага дня ў Мінску адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў калектываў працоўных з удзелам партыйных, савецкіх, грамадскіх арганізацый і воінаў Мінскага гарнізона. Уступным словам сход адкрыла першы сакратар Ленінскага райкома КПБ Ніна Нерад. Выдатных працаўніцаў віталі і сардэчна павіншавалі прадстаўнікі працоўных калектываў.

На сходзе прынята прывітальнае пісьмо ў адрас ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР, Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. Брэжнева.

У заключэнне адбыўся святочны канцэрт.

ТРЫ ГАДЫ ПАСЛЯ XXV З'ЕЗДА КПСС: ШТО ЗРОБЛЕНА?

Ужо да пачатку дзесятай пяцігодкі агульны аб'ём прамысловай вытворчасці ў Беларусі перавысіў даваенны ўзровень амаль у 21 раз, а да 1980 года пераўздыдзе яго ў 30 разоў.

Перад працаўнікамі сельскай гаспадаркі рэспублікі стаіць задача выйсці і нанцу гэтай пяцігодкі на ўзровень вытворчасці збожжя да адной тоны на чалавекі...

Такія высокія задачы пастаўлены XXV з'ездам КПСС. Ад часу заканчэння яго работ прайшло тры гады. Які выканаваліся прынятыя ім рашэнні?

З А адны суткі прамысловасць Беларусі выпускае 240 трактароў, больш як 100 грузаў аўтамабіляў і 530 матацыклаў, 91 металарэзны станок, 1 650 бытавых халадзільнікаў, 1 634 тэлевізары.

Беларуская марка вядома на міжнародным рынку. Больш як у 70 краінах свету працуюць, напрыклад звыш 200 тысяч трактароў «Беларусь». Летась да такіх традыцыйных імпарцёраў, як сацыялістычныя краіны і краіны, што сталі на шлях развіцця, ЗША, Канада, Англія, Францыя, Фінляндыя, Грэцыя, Аўстралія, дадалася Японія, на рынак якой, як вядома, можна выйсці толькі з самай дасканалай прадукцыі.

Трактар заваяваў сабе папулярнасць трываласцю, выносливасцю, прастатой тэхнічнага абслугоўвання, надзейнасцю ў эксплуатацыі. Не вы-

падкова, наведваючы летась Мінск, група амерыканскіх сенатараў напрасіла абавязкова паказаць ім трактарны завод. Госці ўважліва аглязелі галоўны канвеер, з якога кожныя тры минуты сыходзіць новы трактар, задалі рабочым шмат пытанняў. Больш за ўсё іх цікавіла, як удаецца трактарабудуўнікам пазбягаць эканамічных спадаў, дабівацца пастаяннага росту аб'ёму вытворчасці.

Ім расказалі аб тым, што практычна ўсе работы ў асноўнай вытворчасці выконваюцца пры дапамозе механізмаў і аўтаматаў, у адрозненне ад аналагічных амерыканскіх заводаў, дзе яшчэ вялікая ўдзельная вага ручной працы, аб ролі планавання і сацыялістычнага спаборніцтва, у якім удзельнічаюць больш як 90 працэнтаў усіх работнікаў прадпрыемства. Успомнілі і пра такі выпадак. Неяк на заводзе стварылася пагроза замаруджвання тэмпаў росту. Адміністрацыя бачыла выйсце толькі ў расшчэрненні вытворчых плошчаў, а гэта патрабавала шмат часу і сродкаў. Тады партыйны камітэт прадпрыемства арганізаваў агульназаводскае абмеркаванне ўзнікшых праблем. Разам былі знойдзены эфектыўныя шляхі рэкан-

рукцыі з мінімальнымі затратамі.

«Удзел рабочых у кіраванні вытворчасцю — адзін з галоўных нашых рэзерваў». — адказалі мінчане амерыканскім сенатарам.

Цяпер закончаны выпрабаванні машыны МТЗ-142 — 150-сільнага волата, названага спецыялістамі краін Савета Эканамічнай Узаемадапамогі, якія прымалі ўдзел у распрацоўцы яго канструкцыі, «трактарам будучага».

Дзесятая пяцігодка знамянальная для Беларускай Індустрыі нараджэннем не толькі новага трактара. Беларускі аўтамабільны завод асвоіў выпуск 75-тонных аўтамагавалаў і 120-тонных вуглявозаў. А цяпер ідзе зборка першага 180-тоннага гідранта. Канструктары перакананы, што не за гарамі і машына грузападымальнасцю 300 тон. На Мінскім аўтамабільным заводзе наладзілі выпуск аўтапазяздоў, вытворчасць якіх за гэтае пяцігоддзе ўзрасце тут больш як у дзесяць разоў.

У немалой ступені вырашэнню гэтай складанай задачы будзе садзейнічаць аб'яднанне ўсіх аўтазаводаў Беларусі ў адну фірму — «БелаўтаМАЗ».

Працэсы канцэнтрацыі і

У калгасе «Звязда» Уздзенскага раёна, як і ў сотнях гаспадарак Беларусі, поўным ходам ідзе падрыхтоўка да вясны. Цалкам адрамантаваны пасяўная тэхніка і трактары. У дзве змены арганізавана вывазка арганічных угнаенняў. НА ЗДЫМКУ: вапнаванне тарфянікаў.

ПРАЦЯГ «ДРУЖБЫ»

На нафтаправодзе «Дружба» ўведзены ў строй дзеючых участкаў Полацк — Біржай — Мажэйскі, прызначаны для пастаўкі сыравіны Мажэйскаму нафтаперапрацоўчаму заводу Літоўскай ССР. З уводам у эксплуатацыю новай лініі нафтаправода перапампоўванне «чорнага золата» па падземных сталёвых магістралях «Дружбы» ўзрасце на некалькі мільёнаў тон.

АД ПРАКТЫКІ — У НАВУКУ

Над доктарскай дысертацыяй, прысвечанай прафілактыцы хвароб жывёл у прамысловай свінагадоўлі, працуе галоўны ветурач Полацкага раёна, кандыдат ветэрынарных навук Пётр Нікіцішын.

У аснову дысертацыі пакладзены матэрыялы і вывады па комплексе саўгаса «Банюнь», асабістыя назіранні і разлікі аўтара, якія ён вёў у гаспадарцы на працягу шэрагу год. Навуковыя доследы ветурача раёна апісаны ў нядаўняй выпушчанай брашуры, а рэкамендацыі вучонага знайшлі практычнае вы-

карыстанне ў многіх калгасах і саўгасах Віцебшчыны.

АНСАМБЛЬ

МАНЖУРАВЫХ

Брыгадным клубам у вёсцы Новая Слабада, што ў калгасе «Кастрычнік» Слаўгарадскага раёна, загадвае Анатоль Манжураў. Ствараючы калектыв мастацкай самадзейнасці, ён уключаў у склад ансамбля бацьку і маці — пенсіянераў, жонку брата — усяго шэсць Манжуравых.

У ансамбль увайшлі і іншыя лепшыя спевакі вёскі — Зінаіда Калпачова, Ніна Халеева, Паліна Чухарава... На раённым і абласным аглядах гэты невялікі калектыв заняў першае месца і адзначан дыпломам.

ЗАШУМЯЦЬ ЕЛЬНІКІ

У заснежаных лясах Беларусі ў разгары збор яловых шышак. Імкнучыся стварыць высокапрадуктыўныя ельнікі, лесаводы сумесна з вучонымі выбралі дрэвы, якія маюць лепшыя генетычныя ўлас-

цівасці, і ўвесь ураджай насення з іх выкарыстоўваюць для закладкі маладых гаёў. У рэспубліцы ствараецца запас насення на пяць-шэсць год. Значная колькасць яго перадаецца лесаводам Нечарназем'я.

БІБЛІЯТЭКІ У ЦЭХАХ

Шмат аматараў чытання на добрушскай папярвай фабрыцы «Герой працы». Актыўную работу па прапагандзе кнігі сярод рабочых праводзіць прафсаюзная бібліятэка Палаца культуры. У цэхах прадпрыемства створаны перасойныя бібліятэкі.

Вялікім аўтарытэтам карыстаецца кніжная перасойка, створаная пяць год назад у калектыве цеплаэлектрацэнтралі: больш як палавіна работнікаў з'яўляюцца яе чытачамі. Сапраўднымі энтузіястамі распаўсюджвання кнігі зарэкамендавалі сябе самі рабочыя.

Лабаранты Лёзненскай раённай насеннай інспекцыі камсамолкі Таццяна РУМО (справа) і Валанціна ГРАЧЫШНИКАВА за праверкай насення.

РОСТ ВА ЎСІХ ГАЛІНАХ

спецыялізацыі вытворчасці, характэрныя для ўсёй савецкай прамысловасці, асабліва шырока маштабы набылі іменна ў дзесятай пяцігодцы. У Беларусі створана 178 вытворчых і навукова-вытворчых аб'яднанняў, якія спецыялізуюцца на выпуску важнейшых відаў прадукцыі. Ва ўмовах буйных сацыялістычных фірм навука і вытворчасць аказваюцца ў адной «запэражцы», скарачаецца шлях ад вынаходства да яго ўкаранення, веды вучоных узбагачаюцца вопытам рабочых.

У шахтах Салігорска, напрыклад, дзе здабываецца прыкладна палавіна ўсіх калійных солей СССР, нядаўна ўпершыню ў суветнай практыцы камбайн, кіруемы промнем лазера, працаваў без чалавека. І сааўтарам прэкта такой «шахты-аўтамата» будучага вучоным Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР лічаць іменна рабочага-шахцёра Станіслава Янчэўскага, які дапамог у стварэнні незвычайнай тэхнікі.

— Цяпер у нас здабываецца камбайнамі 97—98 працэнтаў руды, — расказвае Янчэўскі, — праз два-тры гады мы поўнасцю спынім бураўзрыўныя работы пад зямлёй. А між тым у многіх за-

рубежных краінах калійную соль і па сённяшні дзень здабываюць па старыні — толькі ўзрывам.

Цікавая дэталі. Пры стварэнні аб'яднанняў тэрытарыяльныя граніцы паміж савецкімі рэспублікамі не адыраваць істотнай ролі. А фірма «Атлант» па вытворчасці халадзільнікаў аб'ядно ў вае прадпрыемствы нават трох рэспублік: Беларусі, Расіі і Літвы. З дапамогай больш вопытных мінчан смаленскі і алітўскі заводы, якія не мелі раней выхаду на зарубежныя рынкі, усяго за два гады асвоілі выпуск новых халадзільнікаў і пастаўляюць іх на экспарт.

Канцэнтраванае выражэнне поспеху беларускай прамысловасці бачна ў няўхільным росце экспарту. За семнаццаць апошніх год ён павялічыўся больш як у дзесяць разоў. Цяпер каля 300 прадпрыемстваў рэспублікі экспартуюць у 98 краін свету прадукцыю амаль тысячы назваў. Добра ведаюць за рубяжом беларускія станкі (на выпуску іх на дзесяць тысяч чалавек насельніцтва БССР абганяла ЗША і іншыя капіталістычныя краіны), камп'ютэры, аўтаматычныя лініі падышнікі, радыёпрыёмнікі і тэлевізары, гадзіннікі і многае іншае.

Т ОЛЬКІ адна лічба зборніка: у дзесятай пяцігодцы ў беларускіх вёсках будавана каля 7,5 мільярд квадратных метраў жылля.

ЯКІМ БУДЗЕ МЕТРО?

Першая чарга метро ў беларускай сталіцы ўжо будзеца, дакладней, пракладзецца тунель, па якім будзе рухацца электрапаязды. Але ж неўзабаве надыйдзе час будаваць станцыі. А гэта не толькі інжынерны клопат. Метро — збудаванне ўнікальнае, яно павінна мець сваё выразнае аблічча, стаць адной са славуццей беларускай сталіцы. Таму грамадскасць Мінска з цікавасцю сустраля выстаўку, а потым і наладзіла абмеркаванне праектаў станцыі метро, дасланых на конкурс.

...У холе на другім паверсе інстытута «Мінскпраект» мнагалюдна, нібы на прыпынках гарадскога транспарту ў гадзіны пік. Міжволі ўзнікае думка, што эфектыўна справіцца з падобным аб'ёмам перавозак зможа толькі падземны электрапоезд. І хочацца хутчэй спусціцца на адну са станцыі, хаця б ва ўяўленні. На планшэтах — чарцяжы, разлікі, тлумачальныя запіскі, малюнкi — такімі бачаць наша метро ўдзельнікі конкурсу. Іх 34, дакладней, 34 праекты, бо аўтары схаваны за шасцізначнымі лічбамі, каб больш аб'ектыўным і справядлівым было абмеркаванне, прысуджэнне ўзнагарод.

Ах, якая цудоўная «Акадэмічная»! Сцены, калоны, падлога — усё з белага мармуру. Мора святла. Аж зіхаціць усё. Уяўляю, як я раблю некалькі крокаў сярод гэтага харастава... І спыняюся. У футры, у зімовых ботах, у рукавіцах тут будзеш адчуваць сябе вельмі няўтульна. Як незапрошаны госць на святочным балі. Зала выключна прыгожая, я пакідаю яе, азіраючыся са шкадаваннем, але ж яна для ўрачыстасці, а не для транспартнай мітанснi.

Лепш спыняюся на гэтай — «Валгаградская». Даволі прасторнае памяшканне, на сценах — роспіс ці чаканка расказваюць пра гарады-героі нашай краіны. А свяцільнікі на столі зроблены так, нібы прамяні сонца пранікаюць праз адтуліны, прабітыя асколкамі. «А калі раптам дождж!» — жахаюся я і перабягаю на іншую станцыю.

Часам здаецца, што вандруеш па Маскоўскаму метрапалітэну, настолькі знаёмыя сустракаюцца дэталі. Строга геаметрычная, абліцаваная шліфаваным каменем станцыя чамусьці нагадала Ленінград — там доўга-доўга едзеш пад зямлю на эскалатары. Архаічна выглядаюць малюнкi, перагружаныя аздобамі — роспісамі, мазаікай, каванымі бронзавымі свяцільнікамі. Не радуецца вока прасценкія, безаблічныя, выключна дызайнерскія варыянты.

Пра ўсё гэта і пра многае іншае гарача гаварылі на абмеркаванні. Выступленні запісваліся стэнаграфісткамі, іх слухала камп'ютэрнае журы конкурсу, у складзе якога былі прадстаўнікі гарадскіх улад, Саюзаў мастакоў і архітэктараў рэспублікі. Прамоўцы згадвалі не толькі метро Масквы і Ленінграда, але таксама Баку і Ташкента, Тбілісі і Прагі. Аналізавалі ўдалыя рашэнні і шукалі адметныя рысы, якія дапамогуць стварыць мастацкі вообраз беларускага метрапалітэна. Бо ён павінен, выконваючы функцыю сучаснага і дзейснага транспартнага сродку, адначасова выходзіць эстэтычна. А гэта немагчыма без прадуманага і выхоўваецца эстэтычна. А гэта немагчыма без прадуманага і шчодрара выкарыстання набыткаў нацыянальнай культуры.

Журы прысудзіла толькі заахвочвальныя прэміі. Работа над праектамі станцыі працягваецца. Сваё метро мінчане хочуць бачыць адметным, прыгожым.

В. ТРЫГУБОВІЧ.

ГАНДЛЁВЫЯ ЦЭНТРЫ

Новы ўнівермаг адкрыўся ў гарадскім пасёлку Сапоцін Гродзенскага раёна. Плошча яго гандлёвых залаў — 850 квадратных метраў.

Колькасць гандлёвых прадпрыемстваў у раёне няспынна расце. Вялікі выбар мэблi і гаспадарчых тавараў прапануюць

сельскім працаўнікам спецыялізаваныя магазіны, якія адкрыліся ў вёсках Парэчча і Азёры. Гасцінна расчынілі дзверы новыя гандлёвыя цэнтры з прадпрыемствамі грамадскага харчавання ў Квасоўцы і Рацічах. Яшчэ два такія комплексы ўзводзіцца ў калгасах «Авангард» і імя Леніна.

якое па сваіх камунальных выгодах не ўступае гарадскому.

Таму, хто ведае беларускую драўляную хату нядаўняга мінулага, няцяжка зразумець сэнс і размах сацыяльнай праграмы, што ажыццяўляецца цяпер. Працэс збліжэння горада і вёскі, ліквідацыі спрадвечнай няроўнасці паміж імі паскараецца з кожным годам. Аб'ектыўны перадумовы для гэтага ствараюць высокія, устойлівыя тэмпы развіцця сельскай гаспадаркі.

У 1978 годзе ў рэспубліцы сабраны адзін з самых багатых ураджаяў — па 25,4 цэнтнера збожжа, па 180 цэнтнераў бульбы з кожнага гектара. Валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі павялічылася за год на сем працэнтаў.

Паколькі сельская гаспадарка рэспублікі развіваецца ў мяса-малочным напрамку, асабліва ўвага надаецца пераводу сельскагаспадарчай вытворчасці на індустрыяльную аснову, стварэнню буйных жывёлагадоўчых комплексаў. У Баранавіцкім раёне, напрыклад, дзейнічае комплекс па вырошчванню і адкорму ў год 100 тысяч галоў буйной рагатай жывёлы. Усё прадпрыемства абслугоўваюць 118 чалавек, а непасрэдна догляд жывёлы вядуць усяго 42 аператары. Як і ў горадзе, у іх пазменная работа. Такі ж высокі ўзровень аўтаматызацыі і на свінагадоўчым комплексе ў саўгасе імя Ульянава Мінскага раёна, дзе адкормліваецца штогод 16 тысяч свіней.

Будаўніцтва буйных жывёлагадоўчых комплексаў часам не па сіле асобным гаспадаркам. Таму ў апошнія гады калгасы і саўгасы ўсё часцей устанаўліваюць каапераваныя адносіны — на агульных сродкі, агульнымі намаганнямі ўзводзяць міжгаспадарчыя збудаванні. У аб'яднанне імя Урыцкага Гомельскага раёна, напрыклад, уваходзіць 17 гаспадарак. Гэта дазволіла ў некалькі разоў узняць тут прадукцыйнасць працы і атрымаваць прыбытак.

Ліпеньскі (1978 г.) Пленум ЦК КПСС, які прааналізаваў практычную дзейнасць партыі па рэалізацыі рашэнняў XXV з'езда ў галіне сельскай гаспадаркі, адобрыў ажыццяўляемую сацыяльную праграму. У адпаведнасці з яго рашэннямі намячаецца карэнае пераўтварэнне Беларускага Палесся — вялікай пераўвільготненай тэрыторыі, славаці у мінулым як «самае вялікае балота Еўропы». Паколькі на тутэйшых землях найбольшыя ўраджалі даюць кармавыя травы, Палессе стане зонай мясной жывёлагадоўлі.

Ужо сёння ў выкананні галоўнай задачы — вытворчасці важнейшых відаў прадуктаў жывёлагадоўлі на душу насельніцтва — Беларусь абганяла ЗША і іншыя развітыя капіталістычныя краіны.

Рэалізацыя намечаных партыйнай мер адкрые новыя перспектывы ў павышэнні дабрабыту савецкіх людзей.

Ігар МАРТЫНЕНКА,
Ігар АСІНСКІ.

У сценах Мінскага тэхнічнага вучылішча № 13 бытавога абслугоўвання — больш як 600 навучэнцаў. За 33 гады існавання сем з палавінай тысяч высокакваліфікаваных работнікаў падрыхтавала вучылішча. Многія з іх узначалілі прадпрыемствы, цэхі, брыгады, сталі выдатнымі выхаванцамі моладзі, узнагароджаны ордэнамі і медалямі.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі па канструяванні верхняга адзення вядзе ветэран вучылішча выкладчык Ларыса САЛАВЕЙ; гэтую прыгожую сукенку, якую дэманструе навучэнка другога курса Наталля СПІРЫДОНАВА, дзяўчаты пашылі самі. Яна ўваходзіць у калекцыю, што будзе экспанавацца на ВДНГ СССР.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

ГАРЫЗОНТЫ НАВУКІ

УТАЙМАВАННЕ МАЛЕКУЛЫ

Да сонца цягнецца зялёны ліст расліны. У колбе адбываецца хімічная рэакцыя. З раствора фарбавальніка выходзіць лазерны прамень. У цэнтры свеціцца паўзніўшае дрэва. Ва ўсіх гэтых працэсах прымаюць удзел так званыя электронна-ўзбуджаныя малекулы.

Па якіх законах жывуць яны? Што адбываецца ў іх пры сустрэчы з іншымі малекуламі? Як навучыцца кіраваць імі?

Адказ на гэтыя пытанні дае адкрыццё, зробленае членам-карэспандэнтам АН СССР, прэзідэнтам АН Беларускай ССР М. Барысевічам і доктарам фізіка-матэматычных навук Б. Непарэнтам (Ленінград).

Гутарка ідзе аб такіх складаных з'явах, якія адбываюцца ў мікрасваеце за мільярдныя долі секунды. Для іх тлумачэння ў лабараторыі Інстытута фізікі, якой кіруе М. Барысевіч, стварылі спецыяльны мультыплікацыйны фільм.

Вось у вакууме знаходзіцца складаная малекула. Яна лічыцца ўстойлівай, паколькі рух электронаў у ёй нічым не парушаны. І раптам на яе ўпаў квант святла. Паглынуўшы яго, знешнія электроны павялічылі сваю энергію, а малекула прышла ва ўзбуджаны, як правіла, няўстойлівы стан, і яна можа нават разбурыцца.

ГАЮЧЫЯ ЖАМЕРЫНЫ

Што больш за ўсё каштоўнае ў чарнаплоднай ароніі (рабіне), гаючыя ўласцівасці якой шырока вядомы? Многія лічаць, што гэта — сок і мякаць смачных ягад. Але, аказваецца, куды больш карысці ў... адыходах пераапрацоўкі ягад, так званых жамерынах. Яны — своеасаблівы канцэнтрат фізіялагічна актыўных рэчываў, якія спрыяльна ўплываюць, у прыватнасці, на сардэчна-сасудзістую сістэму чалавека. Асабліва шмат такіх рэчываў у скурцы ягад.

Аднак жамерыны практычна непрыгодны да ўжывання ў якасці лякарства. Як жа захаваць і выкарыстаць карысныя для здароўя элементы, што ўтрымліваюцца ў іх?

Вырашыць гэтую праблему вучоным Цэнтральнага батанічнага саду АН БССР дапамаглі спецыялісты Барысаўскага хіміка-фармацэўтычнага завода і саўгаса «Любань» Вілейскага раёна. У гэтай гаспадарцы створана першая ў рэспубліцы прамысловая плантацыя чарнаплоднай ароніі і арганіза-

БЕЛАРУСКІ БРАТ АЛМАЗА

Здавалася, на такарным станку апрацоўваецца воск, а не балванка з загартаванай падшыпнікавай сталі. Настолькі ахвотна бегла з-пад рэзка стружка, за кожны прагон дэталі «худнела» амаль на паўсантыметра!

Так у час першага выпрабавання «расправілася» з загартаванай сталлю тоненькая чорная пласцінка, прывараная да рэзка. Яна была зроблена з кубічнага нітрыду бору — штучнага матэрыялу, створанага ў Інстытуце фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў АН БССР.

— Як алмазам рэжал — сказаў адзін з рабочых, якія назіралі за гэтым эксперы-ментам.

Але ён памыліўся! Алмазу не па сілах работа, якую лёгка выконвала незвычайнае

Бывае так, што праз стомільённую долю секунды малекула, вылучыўшы квант святла, вяртаецца ў ранейшы стан. У такім выпадку гавораць, што яна флуарэсцыруе, выпраменьвае святло. Але ўзбуджаныя малекулы могуць, і не выпраменьваючы кванта святла, вярнуцца ў першапачатковы стан.

Якім чынам зменшыць іх хістанні, зрабіць малекулы больш устойлівымі?

Шляхам складанейшых доследаў з парамі розных рэчываў аўтары адкрыцця ўстанавілі, што калі да электронна-ўзбуджаных малекул дадаць некаторыя газы (азот, вадарод, пентан і іншыя), то яны адбяруць і вынесуць лішак хістальнай энергіі электронна-ўзбуджаных малекул. Так павышаецца іх устойлівасць, адбываецца стабілізацыя.

Новая з'ява ўжо шырока выкарыстоўваецца вучонымі і практыкамі ў нашай краіне і за рубяжом. У прыватнасці, у дзiesiąці разоў павялічана магутнасць выпраменьвання лазера на парах складаных малекул.

Але ж гэта толькі пачатак. Спецыялісты шэрагу раздзелаў фізікі змогуць на аснове гэтага адкрыцця дабіцца новых поспехаў у вывучэнні свету мікрачасцінак.

І. НОВІКАЎ.

вана перапрацоўка яе ягад. Выкарыстаўшы метады паточнай апрацоўкі і інтэнсіўнага сушэння жамерынаў пад ціскам, удалося «прадоўжыць жыццё» найбольш каштоўных рэчываў да паўтара года і больш. Высокаэфектыўным аказалася і іх «кансерваванне» метадам малекулярнага сушэння. Выкарыстаць яго вучоным дапамаглі спецыялісты Мінскага завода эндыкрынных прэпаратаў.

З'явіліся новыя лекавыя прэпараты, якія максімальна захоўваюць і як бы канцэнтруюць уласцівасці свежых пладоў чарнаплоднай рабіны. Яны паспяхова прайшлі дэталёвую фармакалагічную праверку ў сектары геранталогіі АН БССР і Беларускам навукова-даследчым санітарна-гігіенічным інстытуце. Іх капіляраўмацоўваючае дзеянне вышэй, чым у вядомага фармакапейнага прэпарата рутыну.

Выпуск гаючага прэпарата па метадыцы, распрацаванай беларускімі вучонымі, пачнецца сёлета на Барысаўскім хіміка-фармацэўтычным заводзе і вітамінным заводзе ў сібірскім горадзе Бійску.

І. ДАРОНІН.

лязо. Амаль не ўступаючы каралю мінералаў па цвёрдасці, яно вытрымлівала ўдвая большае сцісканне і гібелю для алмаза тэмпературу, непазбежную пры павышаных хуткасцях рэзання. Да таго ж лязо заставалася хімічна інертным да жалеза, з якім алмаз, на жаль, уступае ў рэакцыю. Іменна гэта дазваляе эфектыўна выкарыстоўваць матэрыял, які ўжо атрымаў вядомасць у краіне і за мяжой пад назвай «белбор», для апрацоўкі загартаванай сталі і чыгуна.

Арыгінальны, бескаталізатарны спосаб сінтэзу кубічнага нітрыду бору, знойдзены беларускімі вучонымі, а таксама апаратура высокага ціску, з дапамогай якой ажыццяўляецца працэс, запатэнтаваны ў Англіі, Францыі, ЗША і шэрагу іншых краін.

І. ПАДАРАЖАНСКІ.

МОСТ Віталія ПЯТРОЎСКАГА

Летась у Дзяржаўным камітэце Савета Міністраў СССР па справах вынаходстваў і адкрыццяў зарэгістравана вынаходства пад нумарам 603 727. Сярод спецыялістаў яно зрабіла сенсацыю: прапанаваным спосабам разводу мастоў, які не мае аналагаў у сусветнай практыцы. Ён дазваляе значна спрасціць і падзешавіць узвядзенне, а таксама эксплуатацыю развадных мастоў, павысіць іх надзейнасць.

Аўтар вынаходства Віталій Пятроўскі, пятнаццацігадовы навучэнец прафесійна-тэхнічнага вучылішча металістаў з горада Баранавічы, стаў самым маладым вынаходнікам у Саветнім Саюзе.

З Віталем Пятроўскім гутарыць карэспандэнт агенцтва друку «Навіны».

— Віталі, кажучь, што новы спосаб разводу мастоў ты прыдумаў на ўроку зямлі!

— Так, я слухаў расказ настаўніка і думаў, што па гэтым прадмету мне ніколі не вылезці з троек. Потым дастаў часопіс «Юный техник», я яго заўсёды наву з сабой, і стаў чытаць. На вочы трапіў артыкул аб ленынградскіх мастах, якія разводзяцца пры дапамозе сістэм электрычных і механічных прыводаў і іншага абсталявання. Ясна, што пры гэтым вялікія энергазатраты.

Мне ўспомнілася рэчка Мышанка, што непадалёку ад Баранавіч. Цячэне там збівае з ног. Няўжо нельга выкарыстаць яго сілу, падумаў я, калі б спатрэбілася развесці мост над Мышанкай? Ідэя нарадзілася за пяць мінут. Я зрабіў чарцёж і паслаў яго праз парту свайму сябру Генадзю Сырыцы. Пад самы канец урока ён адказаў, што хацеў бы сядзець са мной за адной партай, таму што яе хутка здадуць у музей. Ты, гаварылася ў запісцы, зрабіў адкрыццё. Але Генадзь заўсёды хваліў тое, што я чарчу або малюю. Я яму не паверыў, але на ўсякі выпадак паслаў малюнак новага моста ў часопіс «Юный техник».

— Расказы больш падрабяз-

на, у чым сутнасць твайго вынаходства.

— Лепш я пакажу на паперы. Вось рэчышча ракі. Пралёт моста, падобна стрэлцы кампаса, «ляжыць» на адной бетоннай апоры. Як зрабіць, каб ён стаў уздоўж ракі і, адкрыўшы такім чынам фарватэр, прапусціў судна? Для гэтага трэба апусціць у ваду жалезны шчыт-парус, размешчаны вась тут, на канцы «стрэлкі». Вада цісне на прамавугольны шчыт і разварочвае пралёт паралельна рацэ. Хуткасць цячэння, праўда, не павінна быць меншай за два метры ў секунду. Судна прайшло, цяпер трэба вярнуць пралёт да бераговых апор. Першы шчыт падымаем, а з другога канца моста апускаем другі, але пад вуглом 45 градусаў. Мінута — і паварот у зваротным напрамку зроблен. Вось і ўсё. Вельмі проста.

— Акрамя Генадзя Сырыцы, ты нікому не расказаў аб новай канструкцыі, ні ў вучылішчы, ні дома!

— У мяне дома столькі ўсялякіх вырабаў, што бацька стамаўся ад іх. Гаворыць, што ад маіх самалётаў ды ракет, падвешаных да столі, па пакоі трэба хадзіць сагнуўшыся. Сам ён інжынер, працуе на заводзе гандлёвага машынабудавання. Я часта звяртаюся да яго за

парадай. Цяпер мы разам вырабаўваем у невялікім вадаёме мадэль катамарана з грабным вінтом на стрыжні ад шарыкавай ручкі. Каб не назаліць яму, аб мосце нічога не скажаў. З мамай падзяліўся ё, але яна памерла два гады назад.

— Аб чым цяпер марыш!

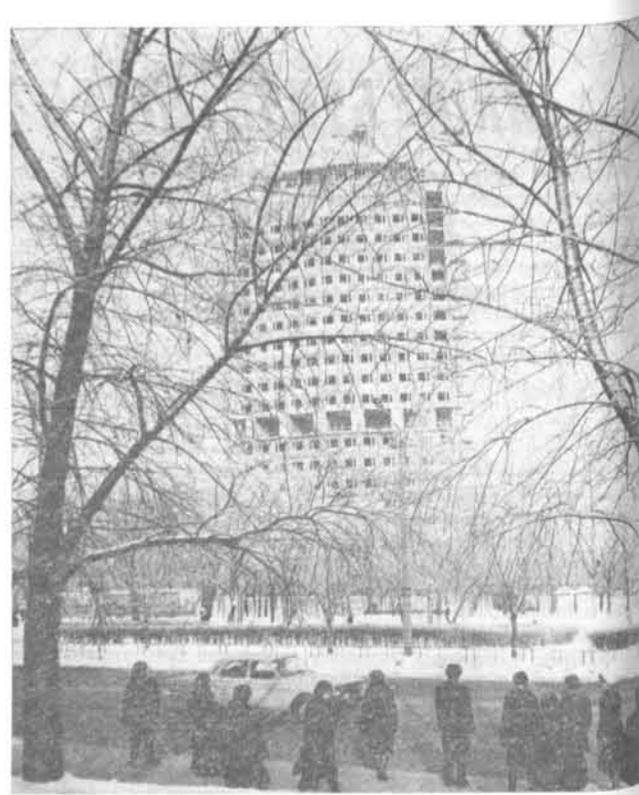
— Хутэй бы скончыць вучылішча, каб працаваць па спецыяльнасці. Бо ў металістаў такіх вялікіх магчымасці вынаходзіць і вырабаўваць тэхнічныя навінкі... Ну і, вядома, мару калі-небудзь убачыць свой мост.

— Ты чаго-небудзь баяўся ў жыцці!

— Баяўся. Мяне запрасілі ў Ленінградскі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту прачытаць лекцыю аб маім вынаходстве. Трыбуна мне была да падбародка, таму паставілі табурэтку. Усякі раз, калі я глядзеў у залу, мне здавалася, што табурэтка хістаецца. Я баяўся зваліцца і забываўся, што гаварыць.

Вярнуўшыся з камандзіроўкі, я пацікавіўся далейшым лёсам вынаходства Віталія Пятроўскага. Аказалася, што дзесяткі курсавых і дыпломных работ студэнтаў Ленінградскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту прысвечаны распрацоўцы праектаў паваротных «мастоў Пятроўскага» для канкрэтных рэк. Электрыфікаваны макет моста новай канструкцыі дэманструецца на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве. Пройдзе час, і мы ўбачым, як незвычайны мост прапуская караблі.

Юрый САПАЖКОУ.

Забудоўваецца Юбілейная плошча ў Мінску.

Фота Э. ЭЛЬКСІНА

Што? * Як? * Чаму?

Замежны падарожнік, які перасякае саветскую граніцу поездзе, ужо з вагна зяртае ўвагу на пэўныя асаблівасці. Якія не сустракаліся яму ў іншых краінах: па атраках чыгуны выкладзены каменем голуб міру ці лозунгі «Зямлі — міру!», «СССР — краіна міру». Што гэта такое? Пытаецца іншаземец у правадніка або мясцовага пасажыра. Гэта, тлумачыць незнаёмцу.

НАГЛЯДНАЯ АГІТАЦЫЯ

Пачуўшы такі адказ, замежны падарожнік, магчыма, насміроўка, бо яму ўсё жыццё дзяўбілі, што «чырвоная агітацыя» — гэта нешта ад самога сатаны. Але па дарозе ад Брэста да Мінска ён убачыць ледзь не на кожным перагоне добныя лозунгі, якія заклікаюць людзей шчыра працаваць на ажыццяўленне планаў пяцігодкі, змагацца за мір, берагчы ахоўваць прыроду і г. д. І зразумее, што такая наглядная агітацыя не мае на мэце нічога благага. Наадварот, яна агітацыя за высокія ідэалы, заклікае да добрых спраў.

Вандруючы па нашай краіне, іншаземец яшчэ не раз суткнуцца з нагляднай агітацыяй. Накіроўваючыся ў вёску, заўважыць і прачытае на вялікіх шчытах, расстаўленых узбярэжжы, не толькі, як называецца калгас, але па ходу атрымае эканамічную і сацыяльную даведку пра яго. Маляўнічыя дыяграмы расказваюць пра рост гаспадаркі ў пяцігодцы і аб планах на бліжэйшы год. Колькі і чаго атрымае калгас з гэтага года, тары вярной зямлі, ад грамадскага статку, што ад гэтай маюць і будуць мець калгаснікі.

На любой новабудуёйлі замежны госьць прачытае не толькі назву аб'екта, які ўзводзіцца, яго кошт, прозвішча працаўдзіцеля і яго рабочы тэлефон, але і лозунг, які агітуе за беражлівасць і эканомію матэрыялаў, палітычны плакат, які заклікае павышаць вытворчасць працы і якасць выпускаемай прадукцыі. Нарэшце, ён заўважыць фотавітрыну, якая расказвае пра вятараў прадпрыемства і служыць як бы арыенцірам для рабочых: вось узор працы, варты пераймання.

Падобныя рэчы наш госьць абавязкова напаткае на гарадскіх вуліцах, у парках, лубах і іншых грамадскіх месцах. Усё гэта і ёсць наглядная агітацыя. Яна — характэрная асаблівасць нашага, саветскага ладу жыцця.

Напэўна, замежны госьць у думках правядзе аналогію са сваёй вуліцай ці паркам, сваім горадам, сваёй краінай. У сваёй краіне ён не убачыць нічога падобнага. Перад яго мысленным зоркам будзе мільгаць толькі рэклама: прадаецца, прапануецца. Але паміж рэкламай і нагляднай агітацыяй не можа быць ніякіх аналогій. Хаця на першы погляд і адно і другое прыцягвае ўвагу чалавека і да нечага яго заклікае. Адна рэклама не бачыць у чалавеку чалавека, для яе ён — кліент. Яна звяртаецца не да яго грамадзянскай свядомасці, а толькі да спажывецкіх інстынктаў. І рэклама заклікае да аднаго куплі!

Наглядная агітацыя — гэта пабуджэнне да пэўнага грамадскага дзеяння. Яна вызначаецца багатым ідэйным зместам, разлічана на водгук у сэрцах і свядомасці людзей.

Усё тое, што трапілася на вочы замежнаму падарожніку, закранае ў чалавека высокія грамадзянскія струны. Змагацца за мір. Зрабі добрую справу. Будзь гаспадаром свайго горада, сваёй вёскі. Бяры прыклад з лепшых — гэтым ты дапаможаш расквіту краіны і ўсяго грамадства.

Карацей кажучы, наш госьць мог ужо пераканацца, што наглядная агітацыя заклікае да добрых спраў, здзяйсненне якіх прыносіць карысць не аднаму чалавеку, а калектыву. Традыцый і ў нашай краіне вядуцца з першых год станаўлення Саветскай улады. Тады, калі вялізная наша краіна была напаліць пільнай, наглядная агітацыя стала важным сродкам павышэння ўплыў Камуністычнай партыі на свядомасць і настроі мас працоўных. Так распаўсюджваліся ў народзе ідэі і лозунгі партыі.

Калі іншаземец наведае Музей гісторыі рэвалюцыі ў Маскве, ён абавязкова спыніцца ля плаката «Ці запісаўся ты добра ахвотнікам?» На яго заклік мільёны неадукаваных рабочых сцягну па добрай волі пайшлі на фронты грамадзянскай вайны змагацца за сваю ўладу — Саветскую.

Сёння, калі газета, тэлебачанне, радыё і іншыя сродкі масавай інфармацыі сталі даступнымі ў кожным нашым доме, калі Краіна Саветаў стала самай адукаванай у свеце, наглядная агітацыя не страціла свайго значэння. Успрыняўшы традыцыю, яна ўзбагаціла свой змест. Так, як некалі плакаты грамадзянскіх вайны і першых пяцігодкаў, нас спыняе ў трынаццаці і роздуме заклік Саветскага фонду міру. Ці ўсё мы зрабілі, каб не паўтарылася вайна? Які твой працоўны ўклад? І ў нас прабуджаецца патрэба дзеяння.

АНРИ Р. ЛАБУИС: «КАЖДЫЙ ГОД ДОЛЖЕН БЫТЬ ГОДОМ РЕБЕНКА»

зультатом яго должны стать возросшая забота о детях, постоянное внимание к их нуждам и интересам.

— Какие задачи вы считаете первостепенными для достижения «благополучия всех детей мира»?

— Они разные в разных странах. Для развивающихся государств — это в первую очередь проблемы питания, здравоохранения. Я упомянул лишь два факта:

— более 80 процентов жителей сельских районов и бедных городских кварталов в развивающихся странах по-прежнему лишены какого-либо медицинского обслуживания;

— как ни горько повторять эти цифры, но демографы предполагают, что из детей, родившихся в 1978 году, 15,5 миллиона не доживут до пяти лет, причём 15 миллионов — в развивающихся странах.

Естественно, нас прежде всего тревожит положение детей в развивающихся государствах. Но проблемы есть и в странах развитых, где также многие дети не имеют полноценного питания, необходимого медицинского обслуживания. Тяжелое бремя лежит на семьях рабочих-иммигрантов. К трудно разрешимым проблемам относятся детская преступность, наркомания, нередко бездушное, жестокое обращение родителей.

— ЮНИСЕФ является ведущим в системе ООН учреждением, отвечающим за координацию усилий в проведении Международного года ребенка. В чем специфика организации этой международной акции?

— Она состоит прежде всего в том, что усилия будут сосредоточены не на организации всемирной конференции — средства, энергию и время предстоит сконцентрировать на реализации в каждой стране программ национальных действий на благо детей. Это, разумеется, не исключает дискуссий, семинаров, рабочих групп, проводимых на международном и региональном уровнях.

Мы обратились к правительствам всех стран мира с призывом увеличить ассигнования на детские программы и пересмотреть сами программы. Трезвая оценка того, что общество сделало и должно сделать для подрастающего поколения, поможет создать реалистическую платформу и мобилизовать силы для удовлетворения нужд ребенка.

Год ребенка — не обычная международная программа, не просто «год», который закончится 31 декабря. Он должен принести понимание, что везде и каждый год должен быть годом ребенка. Ибо нет более важной, непреходящей ответственности для взрослых, чем ответственность за благополучие и будущее детей.

— Вы бывали в Советском Союзе. Как вы оценили положение советских детей?

— Я много раз слышал, что дети в СССР — привилегированный класс. Во время своего первого визита, 12 лет назад, я побывал в Москве, Ташкенте, Ереване, Ленинграде, теперь — в Алма-Ате. Я сделал вывод: детям в СССР живется очень хорошо.

Беседу вела Элеонора ГОРБУНОВА, АПН.

— Что ожидаете вы от 1979 года, объявленного ООН Международным годом ребенка?

— Мировая общественность всегда приходит в волнение в связи с сообщениями о страданиях детей, вызванных, скажем, военными действиями, землетрясениями и другими стихийными бедствиями. Гораздо важнее, однако, осознание чрезвычайности не сопряженных с катастрофами массовых случаев, каждодневно заставляющих детей страдать.

Пробудить в сознании всех ответственность за удовлетворение социальных нужд ребенка, понимание, что с сегодняшним благополучием детей неразрывно связаны мир и процветание завтра, убедить каждого в том, что многосторонняя помощь детям должна быть включена в рамки общего развития. — в этом главные цели Международного года ребенка. Основным ре-

ИТАК, всего несколько дней отделяли угрозу Дэн Сяопина «преподать урок» Вьетнаму от его же сакраментального утверждения: «Мы, китайцы, сделаем то, что мы сказали», а это последнее — от начала массированного вторжения китайской армии во Вьетнам на всем протяжении вьетнамо-китайской границы.

История, без сомнения, расставит все акценты на том, что касается причин, предыстории, хода и уроков этой агрессии. Однако часть акцентов подобного рода возможно и даже необходимо расставить именно сейчас.

Вот первый из них. Бессмысленно искать причины войны против Вьетнама в событиях, относящихся к внутренней жизни Кампучии. Утверждать, как это делают на Западе, что Вьетнам якобы «захватил» Кампучию, что его вооруженные силы привели к падению антинародного режима Пол Пота — Инг Сары и что разбойное нападение Китая на СРВ есть акт «возмездия», «отмщения» — значит повторять заведомо не соответ-

ной форме предъявляет территориальные претензии.

И все же причина войны лежит много глубже. В определенном смысле причиной этой является само существование рядом с великодержавным Китаем государства, не пожелавшего слепо ориентироваться на мощного соседа, строить «социализм» по пекинским инструкциям. В Китае уже одно это рассматривалось как достойное наказание преступление.

Известно, что в Вашингтоне сегодня категорически отрицают свою причастность к китайской агрессии. Но не будем сбрасывать со счетов целый ряд «неформальных» моментов. Не будем забывать, в частности, какой незначительный срок отделил час отдания пекинской камарильей приказа о начале боевых действий во Вьетнаме от дней, когда в Вашингтоне, Техасе или Джорджии Дэн Сяопину предоставляли все новые трибуны для нападок на Вьетнам и угроз в его адрес. Не будем забывать о признании американского журнала «Ньюсуик», сделанном

СЛОВА И ДЕЛА

Соединенные Штаты, где определенные круги в последнее время рьяно на словах пекутся о правах человека, на практике на протяжении многих лет поддерживают жестокие антинародные режимы, оказывают активную помощь реакционным и диктаторским правительствам в создании и оснащении полиции, служб безопасности и других репрессивных органов.

Снабжая новейшей военной и полицейской техникой расистские и диктаторские режимы, США и другие империалистические государства тем самым выступают в качестве основной силы подавления национально-освободительных движений, прогрессивных и демократических сил, способствуют сохранению неокOLONIALИСТИЧЕСКИХ порядков, направленных на угнетение и эксплуатацию народов развивающихся стран.

Львиная доля американского оружия попадает антинародным режимам, в частности в Чили, Никарагуа, Уругвае, Южной Корее, Египте, реакционным правительствам арабских нефтедобывающих стран, а также Израилю. Таким образом, торговля оружием наряду с обеспечением для военно-промышленного комплекса колоссальных прибылей остается для правящих кругов США одним из главных средств, с помощью которого они стремятся добиться осуществления своих политических и стратегических целей.

Не будем касаться продажи обычного военного оружия. Скажем лишь, что продажа американского оружия за границу в течение 1978 финансового года оказалась рекордной, несмотря на обещание президента Картера ограничить ее. Всего США продали в 1978 году оружия на сумму 13,7 миллиарда долларов (в 1977 году — 11,4 миллиарда долларов).

Ознакомление со списком проданного американского вооружения и военного снаряжения позволяет сделать вывод, что их значительная часть предназначена для подавления народных выступлений и волнений.

С 1973 по 1976 год включительно США продали 49 936 полицейских револьверов и автоматических пистолетов, 9 720 карабинов, автоматов и полуавтоматов, 5 255 пулеметов и полицейских винтовок, 6 633 канистры с газом «Мейс», 155 835 гранат со слезоточивым газом, более 7 миллионов патронов и широкий ассортимент щупов с электрическим зарядом, дубинок, детекторов металла, датчиков, аппаратуры для подслушивания и наблюдения. За последние пять лет, например, чилийская охранка и иранская политическая полиция САВАК получили 18 тысяч пистолетов и винтовок, 1 791 автомат, 5 миллионов патронов,

большое количество средств связи и наблюдения.

Дело не ограничивается только продажей оружия. За период 1973—1978 годов в специальных школах на территории США и на их военных базах за границей прошло военную, полицейскую и противоповстанческую подготовку 12 732 офицера из различных стран. Среди дисциплин, преподаваемых слушателям, такие как «борьба с партизанами в городских условиях», «операции по внутренней безопасности», «методы допроса арестованных» и т. п.

Но не только обучением методам борьбы со всем революционным и прогрессивным, не только поставками оружия занимаются США, они направляют на места и своих многочисленных «советников». Об этом говорят события самого последнего времени. Правительство США, обеспокоенное непрекращающимися выступлениями народных масс Ирана, одного из главных опорных пунктов американской стратегии на Ближнем и Среднем Востоке, перебрасывало в эту страну «специалистов» по подавлению беспорядков. Как сообщила западная печать, в Тегеран была отправлена большая группа — около 60 человек — сотрудников ЦРУ и других спецслужб США. Многие из них ранее служили в Иране и имели «хороший опыт работы». Что это за «опыт», раскрыла газета «Нью-Йорк таймс». Газета писала, что бывший сотрудник ЦРУ Джессе Лиф признал, что ЦРУ обучало агентов иранской охраны САВАК методам пыток.

Правительство США обеспокоено также судьбой нынешнего египетского режима и лично президента Садата, ибо недовольство его предательской политикой по отношению к общему арабскому делу продолжает расти. И не только в арабском мире, но и в самом Египте. Как сообщает ливанский еженедельник «Аль-Хуррия», в соответствии с одной из секретных статей кэмп-девидских соглашений, США взяли на себя обязательство выступать в роли «гаранта безопасности» нынешнего режима и самого Садата. Конкретно эти функции возложены на ЦРУ. В последнее время в Египет прибыло более 20 сотрудников этого ведомства. Еженедельник добавляет, что прибывшая группа сотрудников ЦРУ не единственная в Египте. И раньше с согласия властей американские спецслужбы направляли в Каир своих эмиссаров. Они занимаются обучением агентов египетской охраны и даже создали для этих целей собственные лагеря подготовки.

Такова на практике американская «забота» о правах человека.

Константин МАСЛОВ, АПН.

НОВАЯ ВОЙНА В ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ: ЗАПАДУ ЕСТЬ НАД ЧЕМ ПОДУМАТЬ

ствующую действительности версию Пекина. Отрицать же право оказания Вьетнамом поддержки и разносторонней помощи Единственному фронту национального спасения Кампучии — значит, помимо прочего, отбросить как «несущественный» вопрос о длительном, на протяжении ряда лет использовании Китаем полпотовского режима в качестве орудия для борьбы против Вьетнама. Вспомним о многих тысячах (6 186, если быть точным, с 1975 по октябрь 1978 года) нападений и вторжений на вьетнамскую территорию полпотовцев, которых готовили и действиями которых руководили тысячи китайских инструкторов.

Развитие событий в Кампучии, потеря Китаем не только удобного полигона для социальных «экспериментов», не имевших ничего общего с социализмом, но и плацдарма для вооруженных провокаций против Вьетнама не могло, разумеется, не задеть чувствительных струн бюрократическо-милитаристской китайской верхушки. Но происшедшее в Кампучии можно рассматривать только как найденный Пекином повод к войне, а не как ее причину.

Смысл творимого Китаем на вьетнамской земле становится яснее, когда вспоминаешь о том, как упорно двигался Китай к этой войне. О том, в частности, что его корабли более полутора тысяч раз нарушали территориальные воды Вьетнама в 1957—1977 годах, что только между началом января 1978 года и завершением первой недели февраля нынешнего было зафиксировано более 800 нарушений китайской стороной территориальной целостности суверенного Вьетнамского государства.

Он становится яснее, и когда задумываешься над территориальными притязаниями Китая к Вьетнаму, над уже имевшими место фактами отторжения китайским соседом вьетнамской земли. Вьетнам, кстати сказать, только одно из ряда государств Юго-Восточной Азии, к которым Пекин в той или

прошлом летом: американские эксперты, утверждал журнал, «с нетерпением» ждут, когда же на границе КНР с СРВ «начнется стрельба». Как, впрочем, и о наличии целого ряда секретных (кто и когда узнает, о чем они?) соглашений, заключенных в рамках нормализации отношений между КНР и США...

Трудно не задаться вопросом о том, решился бы на этот авантюристический шаг Китай, если бы «обкатка» Дэн Сяопином тезиса о необходимости «наказать Вьетнам» прошла в США менее гладко.

К сожалению, история не признает слагательного наклонения: кровь уже льется на вьетнамской земле. Не приходится сомневаться, что Вьетнам не будет отдан на растерзание агрессору: известно, что Советский Союз ясно заявил о готовности выполнить обязательства, взятые на себя по договору о дружбе и сотрудничестве между СССР и СРВ. Не может быть никакого сомнения в том, что Китаю придется убраться с вьетнамской земли.

Но будет ли кровь, пролитая им на этой многострадальной земле, последней кровью, пролитой Китаем? Это далеко не риторический вопрос.

Известно, что китайским руководителям свойственно, мягко говоря, своеобразное отношение к проблеме поддержания и упрочения мира. Достаточно вспомнить в этой связи утверждения министра обороны КНР о том, что война — «нормальное явление» и даже «продолжение мира».

До 17 февраля Запад мог позволить себе роскошь прислушиваться к этим и подобным им заявлениям руководителей Пекина вполуха. Сегодня каждое из них — вплоть до заявления о том, что третья мировая война «может разразиться в любой день» — приобрело новый злобный смысл.

Юрий КАЗАКОВ, АПН.

Вось-вось на Беларусі зашуміць разводдзе.

РЫХТУЮЧЫСЯ ДА АГЛЯДУ ў МІНСКУ

Буйным аглядам дасягненняў ПНР за 35 гадоў народнай улады стане юбілейная выстаўка, якая адбудзецца сёлета ў Мінску з 17 па 29 ліпеня.

Як паведамілі карэспандэнту ТАСС у Гандлёвай палаче Польшчы, аб'яднанні і прадпрыемствы рэспублікі ўжо разгарнулі шырокую падрыхтоўку да агляду. Экспазіцыя запатрабуе мноства лепшых узораў прадукцыі і тавараў. Агляд у Мінску, прысвечаны 30-годдзю СЭУ, закліканы раскрыць сакрэты імклівага сацыяльна-эканамічнага развіцця народнай Польшчы, маштабна паказаць плённасць яе дружбы і супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам, іншымі брацкімі краінамі.

Цесныя, шматбаковыя сувязі з брацкімі краінамі, у тым ліку і з Беларуссю, адлюструюць на аглядзе раздзелы 35 знешнегандлёвых аб'яднанняў, якія прадстаўляюць цяжкую, хімічную, электратэхнічную, іншыя галіны народнай гаспадаркі рэспублікі.

Праграмай выстаўкі прадугледжана таксама дэманстрацыя абсталявання ў дзеянні, правядзенне для спецыялістаў розных сімпозіумаў. Адбудзецца таксама паказ мадэлей і канцэрт майстроў мастацтваў ПНР.

**НАРОДНЫЯ МАЙСТРЫ
РАЗВІВАЮЦЬ НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ
ТРАДЫЦЫІ ДЭКАРАТЫўНА-
ПРЫКЛАДНОГА МАСТАЦТВА**

**СЁННЯШНІ ДЗЕНЬ
МАСТАЦКІХ ПРОМЫСЛАў**

Чатыры гады назад была апублікавана пастанова ЦК КПСС «Аб народных мастацкіх промыслах», у якой ставілася задача захаваць і развіць традыцыі народнай творчасці, не ператвараючы працу ўмельцаў у паточную вытворчасць.

Як жа ідуць справы сёння?

На прадпрыемствах традыцыйных мастацкіх промыслаў працуе звыш 150 тысяч майстроў. Заваяваўшы сусветную вядомасць вырабы народных жывалісаў Палеа і Фядоскіна («рускія лакі»), ювелірныя ўпрыгожанні майстроў Закаўказзя, работы рэзчыкаў па маржовай косці, валагодскіх каруначніц і многіх іншых умельцаў не толькі занялі трывалае месца ў кватэрах савецкіх людзей, але і з поспехам дэманструюцца (а таксама прадаюцца) штогод больш як на 20 міжнародных выстаўках і кірмашах.

Паводле слоў сакратара праўлення Саюза мастакоў СССР Канстанціна Раждзевенскага, ніколі яшчэ не выдзялялася на развіццё народных мастацкіх промыслаў такіх буйных сродкаў, як цяпер.

Пашырылася сетка аб'яднанні народных промыслаў (па колькасці майстроў яны самыя розныя: ад 3 да 10 тысяч чалавек). Дзяржава забяспечвае іх сродкамі малой механізацыі, сыравінай, арганізуе масавую закупку вырабаў. Адначасова заахвочваецца і надомная праца. Усё больш і больш народных умельцаў могуць поўнацю прысвяціць сябе любімай справе.

Заработак налічваецца ў асноўным па здзелна-праміяльнай сістэме. Агаворваецца колькасць і якасць вырабаў, якія майстар павінен здаць, каб атрымаць, акрамя звычайнай аплаты, і прэмію. Прычым прэмія тым вышэйшая, чым больш арыгінальнае, цікавае вырашэнне. У рамесніку такім чынам заахвочваецца мастак.

Праца ўмельцаў становіцца ўсё больш прэстыжнай. Яны ўдастойваюцца за сваю дзейнасць ганаровых званняў, прэміяў, узнагарод. Што-

гадовыя Дні каваля і ткача ў Літве, Дзень ганчара ва Узбекістане і аналагічныя святы ў іншых рэспубліках садзейнічаюць папулярнасці народнай творчасці.

У 1975 годзе прадукцыя промыслаў у грашовым выражэнні раўнялася 885 мільёнам рублёў, а сёння яна складае ўжо мільярд рублёў.

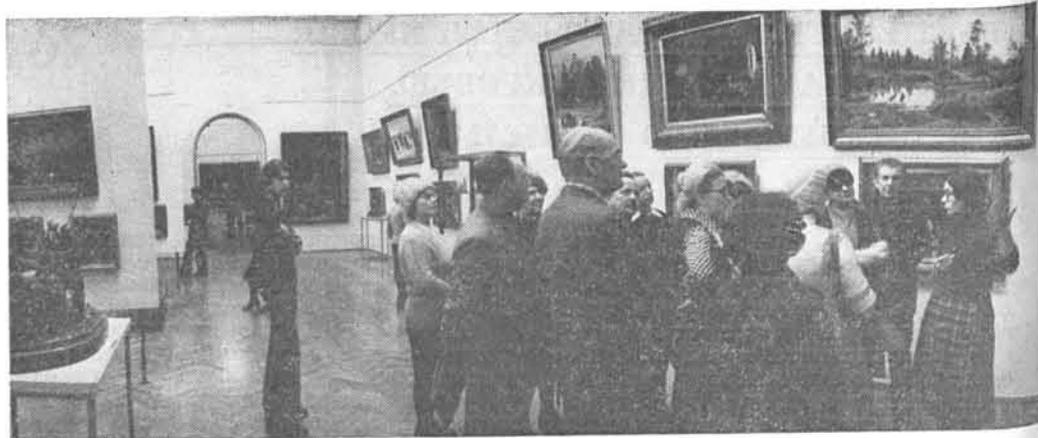
За гэтым істотным ростам вытворчасці стаіць вялікі рыначны попыт. І задаволіць яго поўнацю пакуль яшчэ немагчыма. Праца народных майстроў спецыфічная, у пераважнай большасці выпадкаў яна ручная. І планавы рост выпуску прадукцыі промыслаў толькі за кошт павелічэння індывідуальнай прадукцыйнасці працы без страты мастацкіх вартасцей вырабаў практычна немагчыма. Таму дзяржаўныя капіталаўкладанні выкарыстоўваюцца перш за ўсё на расшырэнне і ўдасканалванне вытворчай базы, будаўніцтва новых цэхаў, паліпшэнне ўмоў працы і механізацыю нятворчых працэсаў.

Паспяхова вырашаецца і пытанне з кадрамі. У краіне цяпер 15 вышэйшых навучальных устаноў, якія рыхтуюць спецыялістаў у галіне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Пастаянна расшыраецца сетка сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў і школ у мясцовасці, дзе знаходзяцца традыцыйныя народныя мастацкія промыслы.

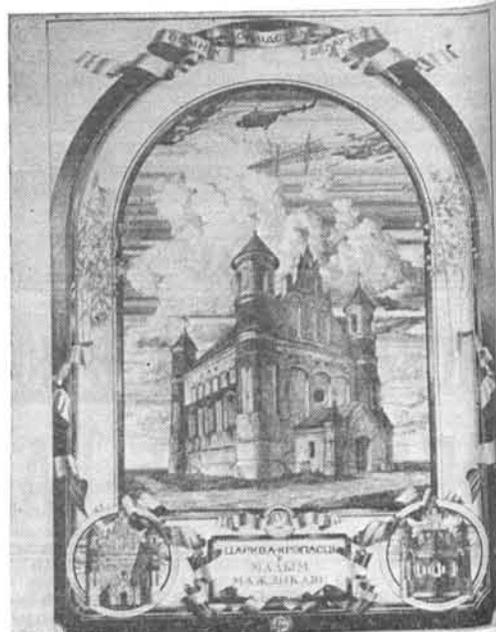
Цяпер у савецкіх рэспубліках ідзе работа над складаннем зводу помнікаў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Гэта дапаможа справе аховы помнікаў і вывучэння музейных калекцый, далейшаму развіццю промыслаў. Такія зводы ўжо складзены ў Грузіі, Арменіі, Літве.

Словам, робіцца многае (хоць і праблем яшчэ няма). І можна смела сцвярджаць, што народнае прыкладнае мастацтва ў СССР развіваецца і расцвітае новымі гнязмі, несучы ў сабе яркія прыкметы нацыянальнай культуры.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН,
АДН.

Споўнілася сорок год Дзяржаўнаму мастацкаму музею БССР. За гэты час з невялікай карціннай галерэі ён ператварыўся ў буйны цэнтр мастацкага жыцця рэспублікі. Тут захоўваюцца звыш 15 тысяч твораў жывалісы, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Нядаўна адкрыта пастаянна дзеючая вы-

стаўка графікі і шкла беларускіх мастакоў. НА ЗДЫМКАХ: у зале музея; С. РАЎДЗЕВІЧ, Свяцільнік «Дамавік». Каляровае шкло; У. БАКАЎ, САЛЫГА. «Царква-крэпасць у Маламажэйкавічах» з серыі «Помнікі дойлідства Беларусі».

Фота С. КРЫЦКАГА.

«ПАГЛЯДЗЕЦЬ У ВОЧЫ ЧЫТАЧУ...»

Вокладка запрашэння была зроблена з пэўным сэнсам...

Над чырвонай, палаючай зямлёю ўстае вялізнае сонца, звіліста ўецца ўдалачынь разбітая франтавая дарога, а над гэтым пякельным светам у імклівым палёце расхінуў белыя крылы адзінокі жораў. Бліжэй да нас — яблыневы палёстак, як сімвал надзеі на працяг жыцця... Не разгортваючы запрашэння, няцяжка было здагадацца, што гэта — Васіль Быкаў. Так, бюро прапаганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР, мінскі акруговы Дом афіцэраў і Беларускае тэлебачанне запрашалі на творчы вечар таленавітага майстра слова, лаўрэата Дзяржаўных прэміяў СССР і БССР.

Цікаваць як да твораў Быкава, так і да яго чалавечага лёсу ў нашай краіне вялікая, папулярнасць пісьменніка зайздросная. Добра ведаючы гэта, я ўсё ж такі быў нямала ўражаны і шчыра парадаваўся за Васіля Уладзіміравіча, за паклоннікаў яго таленту, калі ўбачыў увечары каля Дома афіцэраў натоўп. Было відавочна: усіх тэатральная зала Дома афіцэраў умясціць не зможа. І сам крыху засмуціўся: хоць прыйшоў загадзя, дасталося месца толькі ў апошнім радзе другога паверха. Але засмучэнню была процівага — суцяшальная думка, што зноў убачу, пачую любімага пісьменніка, адчую вабную сілу яго мастацкіх вобразаў.

Зала чакала... Слухала, як шчыра гаварылі пра Быкава і яго творчую працу пісьменнікі Іван Шамякін, Генадзь Бураўкін, Алесь Асіпенка, крытык Дзмітрый Бугаёў, і чакала самога Быкава. А калі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Іван Чыгрынаў, які вёў вечар, нарэшце, даў яму слова, ён перш-наперш ціха прамовіў: «Сёння я хацеў бы толькі паглядзець у вочы сваім чытачам...», і гэтым шмат было сказана. Бо чалавек не саромеецца, не баіцца глядзець у вочы людзям, калі жыве і працуе добрасумленна.

Далей «размоўная праграма» вечара пайшла ў жанры дыялогу паміж чытачамі і пісьменнікам. Пытанні было шмат. Як вы сталі пісьменнікам і ўвайшлі ў вялікую літаратуру? Ці была ў вас франтавая Джулія? Якую ролю ў вашым жыцці меў горад Гродна? Як вы ацэньваеце экранізацыю сваіх твораў? Чаму вы, кадравы афіцэр, пішаце аб вайне партызанскай? Цікава ведаць вашы адносіны да крытыкі. Як успрымаюцца вашы творы за мяжой? Прататыпы літаратурных герояў, далейшыя творчыя планы, ацэнка творчасці іншых

пісьменнікаў, погляд на сучасныя грамадскія праблемы, з'явы мастацтва... Пісьменнік кажаў грунтоўна, часам лаканічна або навіжартам, але кожны раз так, што ў прысутных не заставалася няяснасці. Пераказ яго дунаў заняў бы шмат месца, але прывяду хоць частку.

Быкаў сказаў, што мастацтва заўсёды будзе ў даўгу перад тымі, хто не дачакаўся Дня Трынаццаці, застаўся па той бок жыцця. Мы радзімся сваіму шчасцю, а 20 мільёнаў грамадзян нашай краіны не толькі не жывуць — яны скончыліся, калі гэта адбылося і як. Ці можна было напісаць і «Вайне і міру», што запяляе ўсенароднае подзвігу ствараецца ўсёй савецкай літаратурай, мастацтвам. Чаму так? Таму, што ніякай ранейшую вайну напружанасці, драматызму нельга параўнаць з Вялікай Айчыннай вайной.

Пра літаратурную крытыку: «Яна не дапамагае стаць пісьменнікам, але дапамагае знікнуць на сябе збоку. Ніхто не застрахаваны памылак, і іх трэба аналізаваць».

Пра свабоду творчасці: «Сапраўднаму, вольнаму мастаку трэба дзяржава!».

Пра замежных чытачоў: «Яны бываюць рэальныя, і іх адносіны да маіх твораў не аднолькавыя».

Цікава было пачуць думкі Быкава аб творчым метады, аб пераемнасці і ўзаемнасці сувязях у літаратуры, аб яго адносінах да тых, хто як пісьменнік яшчэ толькі «ў развіццю».

Дарэчы, творчы вечар у мінскім Доме афіцэраў быў сёлета не першай сустрэчай Быкава са сваімі чытачамі. Пісьменнік жыве і працуе так, што ён зусім не менш даступны грамадскасці, чым іншыя беларускія літаратурныя дзеячы. У сувязі з гэтым мушу сказаць вольна і шчыра. Часам сярод беларускіх буржуазных нацыяналістаў за мяжой раздаюцца галасы, быццам бы Васіль Быкаў застаецца самім сабою, зважаючы на партыйную крытыку і «прынамсцэ» на заданню. Першая частка гэтых сцверджанняў — бяспрэчная. А вольна на партыйнай крытыкі і прымусу — прабачце, сам пісьменнік, ні яго савецкія чытачы гэта не адчуваюць.

М. КУРГАН

Майстар па пляценню вырабаў з саломкі Вера ГАЎРЫЛЮК (Брэст).

**ПЕРШАЯ
РАДЫЁОПЕРА**

З вялікай цікавасцю сустрэла музычная грамадскасць рэспублікі новае сачыненне кампазі-

тара К. Цесакова — радыёопера «Барвовая зара» (лібрэта В. Лукшы па матывах раманаў І. Мележа «Людзі на балоце» і «Подых навалніцы»), прэм'ера якой адбылася ў эфіры нядаўна.

Вядучыя парты ў оперы выканалі народныя артысты рэ-

спублікі В. Чарнабаеў, А. Сіманюк, заслужаны артыст БССР І. Шыкунова, А. Дзяржынскі, А. Будзько, А. Падагвайскі. У радыёспектарыялі заняты таксама хор эстрадна-сімфанічнай аркестра Беларускага тэлебачання і дыя-

ПРАЎДЗІВЫ ПЕРАД САБОЙ І СВЕТАМ

У Доме літаратара адбыўся вечар памяці Аркадзя Куляшова, якому ў пачатку лютага споўнілася 6 шэсцьдзесят пяць гадоў. Год, як няма Аркадзя Аляксандравіча разам з намі. І ў той жа час ён быццам прысутнічаў у гэтай шматлюднай зале, дзе сабраліся прыхільнікі яго неўміручага таленту: сябры-літаратары, студэнцкая і вучнёўская моладзь, прадстаўнікі грамадскасці. Гучаць вершы, песні, напісаныя на яго творы, якія выконваюць артысты мінскіх тэатраў. Вобраз паэта ажывае ва ўспамінах тых, хто добра ведаў яго, — А. Кучара, М. Аўрамчыка, Р. Бярозкіна, В. Быкава, М. Лужаніна, І. Лучанка.

Яго талент развіваўся маланкава хутка. У шэсць гадоў А. Куляшовым напісаны першы верш. У дванаццацігадовым узросце — першая публікацыя на старонках клімавіцкай акруговай газеты «Наш працаўнік». У 1930 годзе выходзіць першы паэтычны зборнік «Росквіт зямлі», аўтару якога тады споўнілася толькі шаснаццаць...

Хвалююцца заслужаная артыстка рэспублікі З. Бандарэнка і народны паэт Беларусі П. Панчанка. Ім, вядучым гэты паэтычны вечар, хочацца, каб любасць да паэзіі А. Куляшова, захопленасць ёю паўней перадалася кожнаму, каб кожны адчуў сябе далучаным да гэтага непаўторнага хараства.

Вершы, прысвечаныя А. Куляшова, чытаюць А. Пысін, А. Зарыцкі, П. Прыходзька, А. Грачанікаў, рабочы Мінскага трактарнага завода, малады паэт К. Жук. Іх выступленні — таксама сведчанне любві да паэта, якая жыве ў сэрцы кожнага прыхільніка паэзіі.

Ля мікрафона — перакладчык К. Шэрман. Цудоўны куляшоўскі верш «Пра восень» гучыць па-іспанску. Паэзія не ведае моўных межаў, яна пакарае краіны і кантыненты, яна жыве, будзіць розумы сучаснікаў.

У заключэнне вечара ў выкананні народнага артыста БССР В. Тарасова гучыць верш «Хуткасць», што даў назву апошняй прыжыццёвай кнізе паэта. Звяртаючыся да сабрата па пяру, А. Куляшоў звяртаецца па сутнасці да кожнага з нас:

**Перад сабой і светам будзь праўдзiвы.
Прымай, як дар, жыццём пасланы дзень.**

ЛЮБІЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

СЛЯПЯНСКІ КУТ

Калі ў 1977 годзе з боку Маскоўскай шашы за былым паваротам на Стара-Барысаўскі тракт зрабілі шырокую, з кветнікам пасярэдзіне дарогу, дык для многіх мінчан нечакана адкрыліся векавыя прысады з таўшчэзных дрэў, пад дзівосна-кажым спляценнем якіх леглі сучасныя тратуары. Яны прыводзяць усіх цікаўных да двухпавярховага будынка ў стылі класіцызму. Гэта былая сядзіба вядомага на Беларусі роду Ваньковічаў. Яму належалі колішні навакольныя вёскі і засценкі Сляпяна, Вялікая Сляпянка, Малая Сляпянка, Сляпянка, а таксама шэраг іншых. Няцяжка здагадацца, што ўсе яны сваімі назвамі абавязаны рэчцы Сляпні, уздоўж берагоў якой паўсталі.

Кожная са сляпянскіх вёсак мае сваю гісторыю, кожная з іх дала славянскай культуры непаўторныя таленты.

У Малай Сляпянцы, напрыклад, жыў і працаваў вядомы мастак Валент Ваньковіч. Гэта яго былая рэзідэнцыя на сляпянскім пагорку прыцягвае ўвагу ўсіх, хто трапляе векавымі прысадамі на Парнікову вуліцу. Удалечыні, як і даўней, цягнецца стары сасновы бор, які, між іншым, дагэтуль завуць Ваньковічазым. Ля пагорка колішні цягла рачулка. Перагароджаная мноствам стаўкоў, яна надзвычай шырока разлівалася і стварала вельмі прыябны малюнак. Жыў Валент Ваньковіч у сваёй маласляпянскай рэзідэнцыі звычайна толькі ўлетку і ўвесну. Меў ён тут шыкоўную майстэрню і стварыў у ёй, як сведчаць дакументы, «шэраг пекных карцін», а таксама закончыў некаторыя кампазіцыі і эцюды, распачатыя ім яшчэ пад час вучобы ў Вільні і Пецярбургу. Найбольш вядомыя з іх — партрэты, што ўвасобілі Пушкіна (гэты партрэт, на жаль, не дапісаны), піяністку М. Шыманоўскую, кампазітара Манюшка, Адама Міцкевіча. Да вобраза Адама Міцкевіча мастак звяртаўся некалькі разоў. Да нас дайшлі тры вядомыя партрэты вялікага паэта яго работ. Гэта — «Міцкевіч на скале Аю-Даг», «Міцкевіч за астражонскімі кратамі», «Міцкевіч у маладыя гады». Усе яны ўвайшлі ў залаты фонд славянскага жывапісу.

намаляваў і партрэт В. Дуніна-Марцінкевіча і нібыта гэты партрэт у даваенныя часы знаходзіўся ў гістарычным музеі БССР.

Ваньковічаву сядзібу ў Малай Сляпянцы ведалі многія тагачасныя дзеячы культуры, а некаторыя з іх часта гасцявалі тут. Напрыклад, мінскія мастакі Ян Дамель і М. Кулеша, а таксама іншыя жывапісцы. Сябры тут дзяліліся творчымі задумамі, абмяркоўвалі свае карціны. Па сутнасці майстэрня Ваньковіча была цэнтрам, вакол якога ў трыццатыя гады мінулага стагоддзя групаваліся ўсе лепшыя мастакі краю.

Часта можна было ўбачыць тут і вядомую на Беларусі сям'ю Манюшкаў: Стася — будучага кампазітара, і яго бацьку Часлава. Яны былі Ваньковічам сваякамі. Адзін з Ваньковічаў — Эдвард ажаніўся з цёткаю кампазітара Міхалінай Манюшка. І з тае пары ні адна ўрачыстасць у Малай Сляпянцы не праходзіла без Манюшкаў.

Вельмі магчыма, што праз Манюшкаў Ваньковічы зблізіліся і з Дуніным-Марцінкевічам. Яны, як сведчаць старыя мінскія букіністы, шчыра падтрымлівалі ўсе асветніцкія пачынанні беларускага дудары і нібыта нават афармлялі яго кнігі і некаторыя спектаклі. Вельмі магчыма таксама, што Дунін-Марцінкевіч не раз бываў і сам у Малай Сляпянцы. Ён жа часта ездзіў Стара-Барысаўскім трактам у Шчаўры, і шлях яго заўсёды ляжаў паўз сляпянскі маёнтак; меў ён і шмат іншых агульных з Ваньковічамі знаёмых.

У Малай Сляпянцы прайшло маленства і большая частка сталага жыцця Валента Ваньковіча. У бацькавым фальварку яму надзвычай добра працавалася і марылася. Здаецца, усё тут спрыяла творчасці... Вясковая цішыня. Шмат прастору і сонца. Воддаль ад горада. Вакол фальварка — квяцістыя лугі, старыя сасновыя бары, звілістая рака з зарослымі берагамі.

Любіў Валент у роздуме пра жыццё павандраваць па гэтых мясцінах. Яго адметную постаць у лёгкай батыставай блузе часта заўважалі сяляне, ідучы на доўгіку ў лес ці на касавіцу. Яны нават спыняліся паназіраць за яго работай. Ваньковіч

[Заканчэнне на 8-й стар.]

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАУКІ, СУСТРЭЧЫ

ГАСТРОЛІ ЗА АКІЯНАМ...

У ЗША гастрольная група савецкіх артыстаў з праграмай «Танцы народаў СССР». Мастацтва беларускай харэаграфіі прадстаўляе група артыстаў Дзяржаўнага ансамбля танца БССР.

Гастролі працягнуцца да красавіка.

У КАДРЫ — «ПАЛЕСКІЯ ЗОРКІ»

Народны ансамбль песні і танца «Палескія зоркі» Пінскага будаўнічага трэста № 2 — лаўрэат Усеаўскага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных — выступіць у Маскве, Вільнюсе, у Польшчы і ГДР. Неўзабаве з яго творчасцю пазнаёміцца ўся краіна: Цэнтральнае тэлебачанне падрыхтавала перадачу пра ансамбль, якая будзе паказана ў адным з выпускаў, прысвечаных народнай творчасці.

МАСТАКІ — ШКОЛЕ

У Баранавіцкай сярэдняй школе імя Крупскай адкрылася мастацка-кампазіцыйная зала «Мая Радзіма — СССР». Прадстаўлены ў ёй творы графікі, чаканкі, мазаікі расказваюць аб галоўных вехах гісторыі нашай дзяржавы, сацыяльна-эканамічных і культурных пераўтварэнняў у краіне. Мазайная кампазіцыя «У саюзе роўных» прысвечана Беларусі.

У абсталяванні і афармленні залы школьнікам дапамаглі брэсцкія мастакі і шэфы школы — рабочыя Баранавіцкага аўтаагрэгатнага завода.

ГОЛАС ПАМЯЦІ

Выстаўка твораў вядомага савецкага мастака лаўрэата Ленінскай прэміі Б. Прарокава адкрылася ў Гомельскім абласным краязнаўчым музеі. У экспазіцыі — «Маці», «Помніць Хіраіму», «Ля Бабінага яра» і іншыя графічныя лісты з цыкла «Гэта не павінна паўтарыцца!».

Выстаўка арганізавана Дзяржаўнай Трацяцкаўскай галерэяй.

ВЕРНІСАЖ У КАМАНДЗІРОУЦЫ

У Гомельскім абласным краязнаўчым музеі экспануецца выстаўка з фондаў Мастацкага музея БССР «Рускі пейзаж XIX — пачатку XX стагоддзяў». На ёй прадстаўлены работы І. Левітана, А. Куінды, І. Крамскога, І. Шышкіна і іншых вядомых мастакоў.

У Дзяржаўным тэатры лялек БССР пастанавлены новы спектакль — казка А. Вольскага і П. Макаля «Званы твайго лёсу». У ім вядзецца гаворка аб цяжкім мінулым беларускага сяляніна, аб яго барацьбе за шчасце і свабоду.

Рэжысёр-пастаноўшчык — В. Казлова, мастак — Л. Герлаван.

НА ЗДЫМКУ: сцена са спектакля.

У ВЭСЦЫ ЛУЧНІКІ

У Доме культуры вёскі Лучнікі — цэнтральнай сядзібы калгаса «Ленінскі шлях» — адбылася выстаўка народнай творчасці. У экспазіцыі звыш ста работ сельскіх умельцаў Слуцкага раёна — ткацтва, вышывка, разьба і выпальванне па дрэву, чаканка і іншыя віды дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

ПРА РОДНЫ КРАЙ

Палотны самадзейнага мастака з Драгічына, рабочага райспажыўсаюза П. Мысліўца экспанаваліся ў Маскве, Мінску, Вільнюсе, Польскай Народнай Рэспубліцы. Галоўная тэма яго творчасці — прыгажосць зямлі палескай, жыццё яе працаўнікоў. Новая, чацвёртая па ліку персанальная выстаўка самадзейнага мастака так і называецца — «Зямля палеская». Арганізавана яна ў брэсцкім кінатэатры «Змена» абласным Домам мастацкай самадзейнасці.

Сяргей ШЧАПАЎ — выпускнік Маскоўскага музычнага вучылішча імя Гнесіных, акцёр Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР. НА ЗДЫМКУ: С. ШЧАПАЎ у аперэце «Вясёлая ўдава» Ф. Легара.

ПРА ЛЁС КОЛАСАВАГА СЫНА

НА СВІТАНКУ

Малады чарнявы салдат увайшоў у двор і адчуў, як моцна збудзіўся ён па дому. Але сумна глядзеў на яго вокны хаты. Зашчымела сэрца: не верылася, што тут нікога няма, што хата, якая вядома ўсёй Беларусі, апусцела. Салдат не заўважыў, як да яго падыйшла бабуля з суседняга дома, пачуў яе голас: «Юрка! Саколікі! Бацькі ўсё цябе чакалі. Ды ім сёння раніцай казалі хутчэй ехаць. У Маскву...»

Юра — так звалі сына народнага песняра Якуба Коласа — служыў у Чырвонай Арміі. Яго выклікалі ў Мінск на стралковыя спаборніцтвы. Пакуль прыехаў — пачалася вайна. Нават бацькоў не ўдалося пабачыць.

Ён пастаяў ля градкі зялёнага жыта, што яны разам з бацькам пасеялі пад акном, з болей думаючы пра калгасныя палі, па якіх з захаду каціліся гітлераўскія танкі ў бок Мінска, потым рушыў са двара.

...У той дзень батарэя вяла бой з ранку да вечара. Юра быў стомлены: тупы боль працінаў і спіну, і ногі, і рукі.

Ажыўленне прынес зямляк Фёдар Варонін. Пачаліся ўспаміны. А прыгадаць было што: разам жа вучыліся ў Беларускай дзяржаўнай уні-

версітэце. Юра скончыў геаграфічны факультэт, а Фёдар — біялагічны. Зараз служылі яны ў адной часці, толькі ў розных батарэях. Юра быў рады сябру, але, убачыўшы ў яго ваках ценз заклапочанасці, спытаў:

— Што з табою, Федзя?

Сябар з сумам у голасе сказаў:

— У мяне ўсё добра. Пра бацьку думаю. Ужо каторы год ён хварэе. Як ён там адзін? — І спытаў у Юры: — А табе пра бацькоў вядома што-небудзь?

— Не было ад іх звестак...

А на світанку, яшчэ да ўсходу сонца, высокая ў небе ўзвіліся чырвоныя ракеты. На батарэях пачулася каманда:

— Да бою!

Фёдар Варонін, які жыве зараз у Мінску і працуе ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце імя У. І. Леніна, раскажаў:

— У той дзень фашыстам удалося прарваць нашу абарону. Юра і сотні іншых нашых салдат навак засталіся на ярацкіх палатках.

Якубу Коласу нічога не было вядома ў той час аб смерці Юрася. У адным са сваіх пісьмаў Канстанцін Міхайлавіч пісаў на Заходні фронт сыну: «Кожны дзень

мы з маці ўспамінаем пра цябе, мілы. Ты жывеш у нашых сэрцах. Мы ведаем, якое святое выпрабаванне выпала на долю нашых байцоў. Перад Чырвонай Арміяй, радавым байцом якой з'яўляешся ты, мілы Юрка, схіліць галовы ўсё чалавецтва, бо яна здзяйсняе невычайны подзвіг. Для мяне ж вялікім маральным задавальненнем служыць уяўленне таго, што ў гэтым подзвігу ёсць і твая доля».

Але адказу ад сына не было. З снежня 1942 года Якуб Колас з болей у сэрцы пісаў М. Лынькову: «Пра — свайго Юрку не ведаю нічога. Часам заплачу ціхенька па-старэчаму, ідучы па вуліцы або лежачы ў бяссонныя часы...»

І калі ў яго на сэрцы было цяжка, ён браў у рукі адзінае франтавое пісьмо Юры і чытаў: «Вось ужо два тыдні, як я знаходжуся ў бесперапынных баях. За гэты час я прывык да вайны. І не адну фашысцкую галаву знішчыла мая батарэя, галаву падлых забойцаў, якія спалілі наш горад і расстралілі шмат мірных людзей. Гэта — наша помста, і помсціць мы будзем жорстка».

Якуб Колас атрымаў гэта пісьмо, калі Юры ўжо не было ў жывых.

Мікола КОРЗУН.

НА МІНСКІМ ДЫВАНЕ

У сталіцы Беларусі вяршыўся Міжнародны турнір па класічнай рабье паміж Івана Паддубнага.

Палац лёгкай атлетычнага спартыўнага клуба арміі прымаў вядомых спартсменаў — барцоў класічнага стылю з 11 краін — Венгры, Венгры, Даніі, Італіі, Кубы, Польшчы, Румыніі, Фінляндыі, Чэхаславакіі, Швецыі і СССР.

Мемарыял І. Паддубнага — гэта, па сутнасці, крышчэ новага сезона, першая сур'езная проба перад красавіцкім чэмпіянатам Еўропы.

Турнір выклікаў асабліва цікавасць. Сваю ірадалімпійскую гатоўнасць правярылі амаль усе мадэрнейшыя барцы савецкай зборнай. Сярод іх амерыканскія чэмпіёны В. Калістанцінаў, С. Налбандзян, А. Быкаў, А. Калчынскі, якія нямаюць чэмпіёнаў свету Еўропы.

Спаборніцтва былі і кавымі яшчэ і тым, што насілі эксперыментальны характар. Яны праводзіліся па новаму рэгламенце, скарачаны час схватак, стрэчы працягваюцца 9 мінут, а 6.

Сустрэчы паказалі, што многім атлетам новы рэгламент прыйшоўся па душы. Узрасла імклівасць атак, колькасць прыёмаў. Першым пераможцам турніра стаў Анджэй Супрун Польшкі спартсмен доўга вядомы ў нашай краіне. Ён неаднаразова выступаў у спаборніцтвах самых розных рангаў. Яго сапернікам у фінале быў савецкі барец В. Галкін. Перавага польскага барца была відавочнай, ён змагаўся больш актыўна і перамаг па балах.

Вялікую цікавасць выклікала схватка паміж чэмпіёнам Алімпійскіх гульняў Калчынскім (СССР) і пяціразовым чэмпіёнам свету балгарынам Тодым.

Сімпацыі глядачоў заваяваў беларускі спартсмен Аляксандр Дубоўскі. Здавалася, такім сапернікам, як Манахан, трэба быць вельмі асцярожным, але Аляксандр, якога паўтрымлівалі глядачы, перамаг літаральна быў змяты гэтым напорам. Такім чынам, услед за пераможцамі папярэдніх мемарыялаў І. Паддубнага беларускімі барцамі А. Караванам, В. Булынкам, Д. Гананам, П. Чахоўскім, Л. Ліберманам, А. Зеліко, В. Зубковым і В. Січам ганаровы трафей гэтага прадстаўнічага турніра заваёўвае 25-гадовы мінчанін Аляксандр Дубоўскі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 416

Больш як 60 грацыёзных аленяў з Белаежскай пушчы завезены сёлета ў паляўнічыя гаспадаркі Віцебскай вобласці. Ахоўнікі фауны Прыдзвінскага краю добра падрыхтаваліся да сустрэчы наваселаяў. Для аленяў былі пабудаваны кармушкі, нарыхтавана сена, авёс, галінкавы корм, соль-лізунец, вядзецца падсечка асіны. З тэрыторыі, дзе пасяліліся жывёліны, «выселены» ваўкі. Раней у Аршанска-Лёзненскую зону завезлі аленяў з Варонежскай вобласці. У суровую снежную зіму дапамогу лясам, касулям, дзікам і ін-

шым лясным насельнікам аказвалі і вопытныя егеры, і проста аматары прыроды. Была арганізавана падкормка жывёл і птушак, у цяжкадаступных месцах устаноўлена дзяжурства па ахове звароў.

НА ЗДЫМКАХ: лепшы паляўніцтвазнавец Бабінавіцкай паляўнічай гаспадаркі А. БРУЕЎ; лясная «сталовая»; навасел прыдзвінскіх лясоў.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

СЛЯПЯНСКІ КУТ

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

віч надзвычай любіў маляваць з натуры. Асабліва яго вабілі вечаровыя зарніцы, фарбы млявага летняга дня, вобразы слянян.

Сляпянскі перыяд у творчасці Ваньковіча быў, бадай, самы плённы. Тут ён намалюваў шэраг партрэтаў блізкіх, знаёмых, сваякоў, сярод іх — партрэт бацькі на фоне мясцовага пейзажу, тут стварыў і адзін з самых дасканалых сваіх твораў — «Мадонну з дзіцем». Кажуць, што для гэтай карціны пазірала Ваньковічу прастая вяскова дзяўчына, якую ён сустрэў аднойчы, блукаючы па сляпянскіх абшарах.

Паблізу сядзібы знаходзіліся карчма, кузня, каплічка, смалярня, і кожны дзень тут бывала мноства самых розных людзей: слянян, панкоў, мяшчан, рамеснікаў, купцоў з тутаішых

і больш далёкіх краёў. Толькі паспявай назіраць за гэтым чалавечым вірам... І мастак неаднойчы натаваў у свой эцюднік самае, на яго думку, характэрнае.

Ваньковіча цікавіла гісторыя роднай зямлі. Ён марыў намалюваць вялікія палотны, прысвечаныя гераічнай мінуўшчыне Беларусі. Але гэтым яго імкненням не суджана было здзейсніцца. Тагачаснае грамадства абыхава ставілася да працы Ваньковіча. Не меў ён і падтрымкі ўлад. Ды, мабыць, моцныя былі традыцыі акадэмічнага жывапісу. Нездавальненне сабою, жаданне вырвацца з марных клопатаў падштурхнула Ваньковіча ў 1839 годзе пакінуць бацькоўскі маёнтак і адправіцца за мяжу. Спачатку ён едзе ў Мюнхен і Дрэздэн, а затым у Парыж. Там, на чужыне, праз тры гады, ён і памёр у росквіце творчых сіл.

А ў бацькоўскім фальварку ў Малой Сляпянцы засталіся яго карціны. Сярод іх было і некалькі аўтапартрэтаў, намалюваных у розныя часы, і мы можам па іх прачытаць пэўныя думкі і настроі творцы.

Вось ён з алоўкам своеасаблівай канфігурацыі і формы, характэрнымі для яго часу. Густая пасма чорных валасоў спадае на правую скронь і шчаку. Нос доўгі, прамы. Вочы напоўнены глыбокай тугой і смуткам.

Доўгі час карціны Валента Ваньковіча знаходзіліся ў бацькоўскім доме — у Малой Сляпянцы, у прыватных калекцыях яго знёмых і сяброў, што жылі ў наваколлі. Зараз многія з іх можна ўбачыць у карцінных галерэях Мінска, Вільнюса, Ленінград, Варшавы, Парыжа...

Апрача Валента Ваньковіча, у славянскую гісторыю назаўсёды ўпісана і імя яго сына — Яна Ваньковіча, удзельніка паўстання 1863 год, а таксама імя другога Яна Ваньковіча, сына Эдварда, які амаль усё сваё жыццё прысвяціў энтамалогіі — навуцы аб жыцці насякомых.

І, нарэшце, яшчэ аднаго дзе-

яча культуры падарыла сляпянская зямля — пісьменніка Мельхіёра Ваньковіча. Большую частку свайго жыцця ён пра жыў у Польшчы і пісаў па-польску, але добра ведаў і мову сваіх продкаў, увесь час цікавіўся, як там — у Сляпянцы? Пад Сляпянкай Мельхіёр Ваньковіч разумеў увесь ланцужок вёсак на рацэ Слепні.

Дык як жа цяпер там, сапраўды, у Сляпянцы?

Гадоў сем назад на гэтыя землі пачаў наступаць горад. Спачатку неўпрыкмет ён праглынуў Слепню. Затым гэтак жа «растварыў» і Вялікую Сляпянку. На іх месцы паўстаў зараз мікрараён, названы Усход-1. З пляцовак вышынных будынкаў, што, нібы волаты, паўсталі ўздоўж Маскоўскай шашы, добра аглядаецца ўвесь абсяг былых Ваньковічых уладанняў з садамі і сажалкамі, з каналам і драўляным мастком, з рачулкаю Слепняю і рэшткамі вёсак. Сляды мінулага можна знайсці і ў назвах завулкаў. Але ўспрымаецца ўсё гэта як выключна новая з'ява.

Уладзімір СОДАЛЬ.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

МЕДАЛЬ НА ПАМЯЦЬ

У нашай краіне існуе традыцыя: адзначаць юбілейныя даты выпускамі памятных настольных медалёў.

Першы савецкі памятны медаль быў выраблен ў 1919 годзе і прысвячаўся другой гадавіне Вялікага Кастрычніка. На ім былі выкананы ў метале партреты двух вялікіх мысліцеляў — Маркса і Леніна. І ўпершыню ў свеце з'явіўся на медалі заклік: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!».

Больш як чатырыста юбілейных, памятных і сувенірных медалёў і мемарыяльных плакетак было выпушчана ў нашай краіне за 60 год. Чырвоная медзь, высакародная бронза, латунь, алюміній, тампак, фарфор, серабро і золата — вось матэрыялы, з якіх яны выкананы.

Шэраг медалёў прысвечан бессмяротнаму подзвігу савецкага салдата і партызана ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Навечна ўвасоблены на гэтых мініяцюрных помніках абарона Брэсцкай крэпасці і званы Хатыні, вызвален-

не Мінска, Гомеля, Віцебска, Гродна, Ліды, бітва пад Леніна і Курган Славы.

Многія гарады і прадпрыемствы Беларусі адсвяткавалі свае юбілеі. Ім прысвечаны памятныя медалі — 900 год Мінску, 700 год Магілёву, 950 год Брэсту, 1000 год Віцебску, 850 год Гродна.

Рэспубліка за гады Савецкай улады ператварылася ў індустрыяльна развіты край. Гэта адлюстравана на юбілейных медалях — 30 год Мінскаму падшыпнікаваму заводу, 70 год Мінскаму станкабудаўнічаму заводу імя Кірава, 60 год заводу імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, 40 год заводу «Ударнік» і многіх іншых. Характэрнае адлюстраванне на медалі, прысвечаным юбілею Гомельскага суднабудаўніча-суднарамонтнага заводу, які паказвае мінулае і сучаснае гэтага прадпрыемства. Селянін у лапцях з сякерай і зробленая ім баржа адлюстроўваюць мінулае заводу. Электразваршчык і рачны экспрэс на падводных крылах «Беларусь» — сённяшні дзень заводу.

Многія медалі прысвечаны падзеям дзяржаўнай важнасці — 60-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, 60-годдзю Беларускай ССР і Кампартыі Беларусі, 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, 100-годдзю з дня нараджэння Ф. Дзяржынскага.

Буйныя спартыўныя спаборніцтва таксама знайшлі сваё адлюстраванне ў памятных медалях. Сярод іх ралі Монтэ-Карла, мемарыял братоў Знаменскіх, першыняство свету па біятлону ў Мінску, першыняство свету па валеіболу сярод жаночых каманд 1978 года.

Адлюстраваны ў метале і такія падзеі, як 450-годдзе беларускага кнігадрукавання, юбілеі Беларускага політэхнічнага інстытута, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, 50-годдзе ленінскага плана ГАЭЛРО і г. д.

Высокае выканаўчае майстэрства, выразнасць і лаканізм адлюстравання — вось што вызначае савецкія мемарыяльныя медалі.

Л. КОЛАСАЎ.

